

SILJANS SKÖNA VINTERVÄRLD

December i Dalarna är rena smörgåsbordet för den som älskar snö, vinter och jul. I den vackra bygden kring sjön Siljan ligger de mysiga byarna tätt. Följ med på en härlig rundresa med sagolika slädturer, natursköna längdspår, charmiga fäbodhotell och smaksäkra gästgiverier. Julkorgen fylls med Daladelikatesser som nygräddad tuttul.

TEXT OCH FOTO LINDA TENGVALL

Från fäbodidyllen Fryksås har man en magisk utsikt över Siljan och Orsasjön. Längdskidåkare svänger gärna förbi Smidgården för en väffla.

Utsikt över bygden vid Orsasjön. På isen syns skridskobanan som plogats mellan Orsa och Mora. Den ombonade storstugan på Åkerblads gästgiveri användes som höskulle en gång i tiden.

I skogen mellan Grönklitt och Fryksås kör Anna-Karin Bennberg och Ingemar Mårten slädturer med sina nordsvenskar. I Nusnäs tillverkar man dalahästar sedan 1928.

SILJANS SKÖNA VINTERVÄRLD

JAG RULLAR FRAM GENOM ett vintervitt Dalarna och närmar mig sjön Siljan som enligt historien uppstod för omkring 365 miljoner år sedan då en meteorit slog ner på platsen. Runt Siljan har det vuxit fram ett pärlband av mysiga byar som bjuder på intressant historia, bra boenden och god mat ackompanjerat av hisnande utsikter och minnesvärda upplevelser. Jag ger mig ut på en road trip för att hitta godbitarna.

I sin nordligaste del är Siljan sammanlänkad med Orsasjön. Ovanför den ligger fäboden Fryksås, en pittoresk vinteridyll utan motstycke. På 500 meters höjd över havet bjuder platsen på en mäktig utsikt över Orsasjön och Siljan. I förgrunden vilar de väl inbodda, vackert snöklädda fäbodarna. I ett av de äldsta husen bor Liselott och Per Länsman.

– Vi är ättlingar till en av de familjer som om somrarna vandrade upp hit till Fryksås med sina djur för bättre bete. Byns fäbodbrukare bestämde sig för att lägga sina fäbodarna nära varandra så att de kunde hjälpas åt med djurskötsel.

Liselott och Per bodde tidigare i Bonäs väster om Orsasjön men tillbringade alltid somrarna i släktgården i Fryksås.

– Varje gång vi skulle åka hem önskade vi att vi kunde stanna. Till slut bestämde vi oss för att flytta till den gamla fäbodgården permanent och utvecklade då Smidgårdens verksamhet, säger Liselott.

Per började omsorgsfullt renovera de omkringliggande fäbodarna och Liselott öppnade restaurang. I dag har Smidgården 36 båd-

dar inrymda i stugor med självhushåll. Jag flyttar in i Härbret, ett av de mindre boendena på gården med exceptionellt hög mysfaktor. Den lilla dörröppningen i sovrummets grova timmervägg berättar en historia som går tillbaka ända till 1700-talet.

Tre kilometer ovanför Smidgården ligger skidanläggningen Orsa Grönklitt med fina familjebäckar och natursköna längdskidspår. Jag åker dit för att träffa Anna-Karin Bennberg och Ingemar Mårten som är i färd med att förbereda sina starka nordsvenskar Bella och Helmer för en slädfärd.

– Det är många som uppskattar våra turer genom Grönklittskogen och tycker det är otroligt vackert här, säger Anna-Karin.

En gammal kolyss, som förr transporterade kol i skogarna, är i dag vår släde. Vi glider in i en vit sagoskog där snön gnistrar likt diamanter i solskenet. Spåren som Anna-Karin och Ingemar själva kört upp är lika breda som släden och vid sidorna ligger den djupa snön orörd. Skogens tystnad bryts av knarret under medarna och klingandet från hästarnas bjällror. Stämningen är magisk. Färden går till Smidgården där det väntar goda väfflor i kaféet innan hästarna drar oss tillbaka igen.

– På fredagar kör vi kvällsturer till Fryksås i skenet av facklor. Då väntar en tvårättersmiddag på Smidgården. Det är också väldigt stämningsfullt, säger Anna-Karin.

På Smidgården finns även en unik fäbodrelax med inomhuspool och vedeldad bastu och efter min slädtur väntar ett kurbad i koppar-

karet på loftet. Genom fönstret har jag en enastående utsikt över sjölandskapet, ända bort till Rättvik.

Jag sover som en stock i Härbret och tar en kort morgonpromenad till Fryksås Hotell & Gestgifveri för frukost. I restaurangen har jag svårt att slita blicken från den vidunderliga utsikten, även om innemiljöns charmiga historiska detaljer också pockar på uppmärksamhet.

Det tar emot att lämna Fryksås, men min resa fortsätter mot Orsa. På håll ser jag skridskoåkare som små svarta prickar på isen. Så snart isen lagt sig på Orsasjön plogas en 15 kilometer lång skridskobana mellan Orsa camping och Kråkberg i Mora, med stopp även vid Kungshaga Hotell och Vattnäs. Vid strandkanten möter jag många entusiastiska skridskoåkare som njuter av solskenet. Några har redan avklarat sin tur och äter en medhavd matsäck vid vassen. Tyvärr har jag varken skridskor eller matsäck i min packning utan beger mig i stället till Nya Saluhallen som drivs av Jonas Andersson och Anna Eld. Den charmiga butiken är också en av Visit Dalarnas Info Points och Jonas har en uppsjö av tips om smultronställen runt Orsa:

– Jag vill gärna slå ett slag för vårt fantastiska naturreservat Koppången där man kan uppleva storslagen natur, milsvida myrområden med grym skidåkning på skaren, framför allt på våren. Per-Erik Moraeus, bror till den kände spelmannen Kalle, har uppkallat en låt efter reservatet. Bra att ha i lurarna när man njuter av alla fina leder, sommar som vinter.

Jag lyssnar på den stämningsfulla låten *Koppången* medan jag tar mig till Orsa Järnvägshotell ett stenkast bort. Hotellet, som varit i bruk i 125 år, genomgick nyligen en omfattande och smakfull renovering av ägaren Oscar Diös som själv vuxit upp i Orsa. Med stolthet framhålls hotellets historia i inredningen och samma stolthet lyser igenom hos medarbetare Yvonne Sundin:

– Det var en lång process att renovera det gamla järnvägshotellet men hela Orsa gläds över att Oscar tog sig an att rädda hotellet. Han har gjort det med stor kärlek.

Som kvällslektyr läser jag den intressanta boken om hotellets historia som ligger på rummet.

Efter en god frukostbuffé dagen därpå lämnar jag det gamla järnvägshotellet för att köra söderut mot Nusnäs. Här besöker jag Nils Olsson Dalahästar vars historia går tillbaka ända till 1928, då de unga bröderna Nils och Janne Olsson började tälja hästar för att bidra till familjens försörjning. I dag förs hantverkstraditionen vidare av brödernas barn och barnbarn.

I fabriken är besökarna välkomna att ta del av hela processen, från träbit till färdigmålade dalahästar. Jag börjar min rundtur i verkstaden där det görs en grov utsågning av hästformen. Dessa skickas sedan hem till flinka hantverkare som täljer hästarna. Åter i fabriken spacklas och slipas eventuella brister. Därefter kommer hästarna in till målarverkstaden för att få sin grundfärg. När hästarna torkat är det dags för krusmålning. I målarateljén dansar pens- →

RES & NIUT

Den vackert upplysta entrén välkomnar gästerna på Åkerblads gästgiveri som är byn Tällbergs äldsta gård.

På Smidgården serveras tunnbrödet läfsor med matig fyllning. Brödet kan även kallas tuttul beroende på i vilken by i Dalarna du befinner dig. Orsa Grönklitt erbjuder en av Sveriges bästa längdupplevelser med 13 mil preparerade längdskidspår i vacker natur. Goda mellanrätter lockar på Siljansnäs Hotell, här en röra på rökt älghjärta ovanpå tunnbröd från Djura, med puffat bovete, inlagd rödlök och röd shizo.

SILJANS SKÖNA VINTERVÄRLD

larna med säker hand över hästryggarna. En av de flinka konstnärerna är **Kerstin Reuterborg**.

– Jag lärde mig måla dalahästar redan som barn då jag hjälpte till på somrarna. Som vuxen fick jag sedan anställning här och målar mellan 80 och 100 hästar om dagen, berättar Kerstin.

Efter ett lager lack och det sista finliret är dalahästarna redo att packas för att skickas till världens alla hörn.

Det har börjat skymma när jag rullar in i Tällberg. Här ligger Åkerblads Gästgiveri som härstammar från 1400-talet och är byns äldsta gård. I dag drivs verksamheten av den 19:e till 22:a generationen **Åkerblad**.

Som en varm famn välkomnar den vackert upplysta byggnaden mig i den kyliga kvällen, och lika väl bemött blir jag innanför dörren.

Byggnaderna på gården har under åren ändrat form och funktion för att i dag rymma totalt 73 rum. Den gamla höskullen förvandlades på 1930-talet till en festlig storstuga med vackra väggmålningar av konstnären **Erik Jerken** och det senaste tillskottet på Åkerblads gästgiveri är en uppskattad relaxavdelning.

Jag känner av en stel nacke och bokar träff med spachefen **Louise Wiberg** som vet exakt hur man råder bot på det. Efter behandlingen visar Louise mig spaavdelningen.

– Vårt mål är att våra gäster ska känna känslan av lugn och harmoni när de checkar ut. Vårt spa och den nya utomhuspoolen är en

betydelsefull del av den upplevelsen, säger Louise Wiberg.

Jag äter en magnifik tre-rättersmiddag och sover som en prinsessa. Dagen därpå, medan jag njuter av frukostens alla godsaker, studerar jag Åkerblads släktled som dekorativt finns dokumenterade på väggarna.

Den stressfria atmosfären och Åkerblads medarbetares strävan efter att skämma bort sina gäster, gör att jag lämnar Tällberg som en uppgraderad version av mig själv.

Sista anhalten på min resa är Siljansnäs som ligger vid Siljans södra strand. Här fikar jag på Leksandsstolen Snickericafé innan jag tittar in på Siljansnäs Antik som har en mängd gamla fina ting från bygden. Uppe på Björkberget besöker jag utställningarna på Naturrum Dalarna och utsiktstornets panoramafönster bjuder på en svindlande utsikt över hela Siljansbygden.

Strax nedanför ligger Siljansnäs Hotell som nyligen fått en omsorgsfull ansiktslyftning av bröderna **Erik och Jonas Schenkel**. I köket utför **Robin Sandström** underverk med råvaror från trakten. Hans matlagning har beskrivits som en norrländsk-asiatisk fusion med inslag från Siljansbygden. Här överraskas jag av den ena fantastiska smakupplevelsen efter den andra och paret jämte mig, som trillat in på hotellet utan större förväntningar, är totalt hänfödda. Utanför restaurangens panoramafönster sänker sig solen åter över Siljan. Denna utsökta middag får avrunda min resa som varit helt fantastisk från början till slut. ● →

Fornnordiska timmerbyggnader inspirerade Anders och Emma Zorn till huset i Mora från 1886. Det stora rummet på övervåningen har en takhöjd på nio meter.

VINTERPARADIS MED NATUR OCH KULTUR

Mitt i Dalarna hittar man sjön Siljan som omges av ett pärlband av mindre städer och byar. Med begreppet Siljansbygden menas ofta kommunerna Leksand, Mora, Orsa och Rättvik som alla ligger nära Siljan. Siljansbygden är känd för sin storslagna natur och för sitt rika kulturliv med mängder av upplevelser och evenemang som lockar besökare året om. På vintern utgör skidbackar, längdskidspår och långfärdsskridskor på Siljan och Orsasjön populära attraktioner. Siljan, som är Sveriges sjunde största insjö, skapades av ett meteoritnedslag för cirka 380 miljoner år sedan och lär vara Europas största krater. Djupet har nyligen uppdaterats till 142 meter och erbjuder stora fiskemöjligheter.

RESA HIT:

Tar du bilen till Siljansbygden kan du styra över din restid och enkelt ta dig ut på landsbygden. Bilvägen runt Siljan mäter cirka 12 mil. Åker du tåg kan du ta dig mellan de större orterna Mora, Rättvik, Tällberg och Leksand med Tåg i Bergslagen. Du kan också nyttja bussutbudet från Dalatrafik för att nå de mindre pärlorna. tagibergslagen.se, dalatrafik.se

MYSIGT BOENDE:

Smidgården. Uppe på berget mitt i fäbodidyllen Fryksås i Orsa erbjuder **Liselott** och **Per Länsman** boende i charmiga fäbodar med självhushåll. Här kan man även unna sig skön avslappning i fäbodrelaxen till extra kostnad. smidgarden.se
Järnvägshotellet i Orsa. Hotellet som byggdes när järnvägen kom till byn i slutet av 1800-talet är fortfarande i gång. Här har man genomfört en varsam renovering som lyft fram husets ursprungliga elegans. orsajarnvagshotell.se
Åkerblads Gästgiveri & Spa. Gården som är byn Tällbergs äldsta har anor från 1400-talet och har varit pensionat sedan 1910. En välkomnande idyll med mycket historia. Som gäst har du fri tillgång till spaavdelningen. akerblads.se
Siljansnäs Hotell. Det nyrenoverade hotellet som byggdes på 1960-talet ligger naturnära i Siljansnäs vid Siljans södra strand. I december erbjuds julbordspaket med boende på hotellet som förutom de 33 rummen även har gym och pool. siljansnashotell.se

ÄTA GOTT:

Smidgården. På Smidgården i Fryksås finns förutom charmigt boende även en trevlig restaurang och ett kafé som serverar bakverk och väfflor, lunch och à la carte-meny, samt avsmakningsmenyer med dryckespaket. smidgarden.se
Orsa Kaffestuga. Ett trevligt kafé i Orsa i charmig 1800-talsmiljö. Brödet levereras färskt varje morgon från Mora Kaffestuga. Mer info om Orsa kaffestuga på Facebook.
Stationsgatan. På restaurangen i järnvägsmagasinet i Leksand serveras goda burgare och tacos. Instagram: [@restaurangstationsgatan](https://www.instagram.com/restaurangstationsgatan)

Åkerblads Gästgiveri. På restaurangen på anrika Åkerblads i Tällberg njuter man av kulinariska anrättningar från morgon till kväll. akerblads.se
Siljansnäs Hotell. Hotellets restaurang överraskar med unika smakupplevelser med lekfull twist. siljansnashotell.se

SE OCH GÖRA:

Orsa Grönklitt. Här hittar du både utförsäkning och längdskidspår. Slädtur med häst från Grönklitt till Smidgården förbokas dagen innan. På lördagar och tisdagar går slädturerna dagtid, fredagar på kvällen. orsagrönklitt.se
Granberget. Granberget i Leksand är en familjevänlig skidanläggning med såväl utförsäkning som preparerade längdskidspår. granberget.se
Saluhallen i Orsa. Här finns ett stort urval av delikatesser, presenter och inredning. Saluhallen är Visit Dalarnas Info Point i Orsa. Mer info om Saluhallen i Orsa på Facebook och Instagram.
Zornmuseet och Zorngården. I **Anders Zorns** hemstad Mora kan man besöka Zornmuseet som har världens största samling verk av konstnären. Man kan även delta i en guidad visning av det fascinerande konstnärshemmet som kombinerade nationalromantik med dötidens toppmoderna faciliteter. I stallängan ligger Café Zorn som har en

plats i White Guide Café. zorn.se

Nusnäs. Den dekorativa slöjkklassikern dalahästen föddes som en träleksak som började följäs på 1700-talet av spill från traktrens möbelsnickeri. Besök Nils Olsson Dalahästar och följ det gedigna hantverket från träbit till färdig dalahäst. nilsolsson.se
Rättviks Tunnbrödsbageri. Tunnbrödsbakande har en lång tradition i Dalarna. På Rättviks tunnbrödsbageri kan du följa tunnbrödsbaket genom en glasvägg. Här finns även handelsbod full av nostalgiska och lokalt producerade produkter. tuttul.nu

Stationsgatan 6. I ett gammalt järnvägsmagasin i Leksand samsas en skön blandning av butiker, bland annat kalligrafen **Ylva Skarps** konstnärsteljé och secondhandbutiken **Secondaire** med handplockade plagg. Här finns även keramik, inredning, mat och yoga. stationsgatan6.se
Käck & Hedbys. Den gamla smedjan Käck & Hedbys i Leksand har varit i drift sedan 1922. Titta in och följ tillverkningen av den traditionella Tuppstaken med anor från 1600-talet. kackhedbys.se
Leksandsstolen. Den klassiska Leksandsstolen skapades av bysnickare kring Siljansnäs i början av 1800-talet. Här kan du besöka Leksandsstolens showroom och trevliga snickerikafé. leksandsstolen.se

Bakom Zorngårdens nationalromantiska fasad döljer sig ett fascinerande konstnärshem med stora samlingar. Handelsboden vid Rättviks Tunnbrödsbageri säljer lokala specialiteter i charmig miljö

